

Король В (Korol V)
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Міністерства освіти і науки України
Кафедра менеджменту і маркетингу
76000, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 82
тел: 59-61-44
e-mail: king_stat@mail.ru

**Теоретичні засади розвитку зовнішньоекономічної діяльності
прикордонного регіону**
**Theoretical bases of development of foreign economic activity of the border
region**

визначено роль транскордонного співробітництва за умов активізації євро інтеграційного процесу, обґрунтуванні напрямків вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності, перспективного розвитку на основі активізації транскордонного співробітництва прикордонного регіону – Івано-Франківської області.

Ключові слова: зовнішньоекономічної діяльність регіону, транскордонне, міжрегіональне співробітництво, зовнішня торгівля.

defines the role of cross-border cooperation with the intensifying Euro integration process, a substantiation of directions of improvement of foreign economic activity, advanced development through enhanced cross-border cooperation in the region – Ivano-Frankivsk oblast.

Keywords: foreign economic activity of the region, cross-border, interregional cooperation foreign trade.

Постановка проблеми. Дослідження прикордонного регіону в системі зовнішньоекономічних відносин в умовах європейських інтеграційних процесів (на прикладі Івано-Франківської області) здійснено з точки зору формування нової системи транскордонних стосунків із регіонами країн Карпатського євро регіону - межуючими країнами-членами ЄС.

Зовнішньоекономічна діяльність, міжнародні контакти на різних рівнях і в різних проявах забезпечують позитивні зрушення в економіці і в гуманітарній сфері прикордонного регіону. Пріоритетними напрямками зовнішньоекономічної діяльності Івано-Франківської є наступні:

- зменшення витрат в пріоритетних галузях, які мають експортну значимість;
- розширення географії взаємовигідних зв'язків з країнами світу;
- створення позитивного історико-культурного, економічного, рекреаційно-туристичного іміджу регіону за межами області та держави;
- використання можливостей діючих субрегіональних об'єднань (Карпатський євро регіон) та участь у створенні та діяльності нових міжнародних структур, а також спеціальної економічної зони Прикарпаття та територій пріоритетного розвитку;
- побудова системи функціонування міжнародних контактів на міжрегіональному та міждержавному рівнях;
- здійснення наукових досліджень та підготовка кваліфікованих кадрів для сфери економічної діяльності;
- забезпечення у сфері зовнішньоекономічної діяльності конкурентного середовища, гласності, стабільності і передбачуваності;
- розвиток прикордонної інфраструктури, адаптованої до західноєвропейської;
- ефективне використання існуючих транспортних коридорів у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та вирішенні соціально-економічних проблем регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна увага вищезазначеній проблематиці приділена як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-дослідниками. Суттєвий внесок в розробку теоретико-практичних проблем, що пов'язані з розвитком зовнішньоекономічної діяльності регіону, його інвестиційної складової містять праці таких вітчизняних вчених, як Є.І.Бойка, П.Ю.Беленького, В.С.Будкіна, М.І.Долішнього, Ю.В.Макогона,

М.З.Мальського, Н.А.Мікули, А.І.Мокія, В.Є.Новицького, М.І.Пітюлича, В.І.Пили, С.М.Писаренко, С.І.Соколенко, А.С.Філіпенко. Разом з тим, проблема підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіонів є актуальною і вимагає глибоких теоретичних досліджень.

Постановка завдання. Формування принципово нової системи транскордонної кооперації регіону (прикордонного регіону) в системі транскордонного, міжрегіонального співробітництва (в форматі співпраці регіонів, які не мають спільного кордону) на сьогодні потребують проведення відповідних досліджень, що визначається наступними обставинами і чинниками:

По-перше, відзначимо, що транскордонне, міжрегіональне співробітництво регіонів розглядається нами як один з найважливіших факторів активізації, розвитку економіки регіону в цілому.

По-друге, на сьогодні з політико-правової точки зору в Україні створена міцна юридична база для всебічного розвитку транскордонної кооперації.

По-третє, системний аналіз прикордонного регіону є необхідним з точки зору відповідності базовим критеріям, принципам адаптованим регіональною політикою Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з основоположних загальноєвропейських документів, проблематику місця і ролі регіону в транскордонному співробітництві найбільш раціонально досліджувати системно і комплексно - у взаємозв'язку еволюції сучасних міжнародних відносин і транскордонних, міжрегіональних стосунків адміністративно-територіальних одиниць, насамперед прикордонних, європейських держав, в контексті єдиного розвитку міждержавного і міжрегіонального рівнів міжнародних відносин [1].

По суті, мета транскордонного співробітництва полягає в комплексному розвитку регіонів та поглибленні їх участі в міжнародних інтеграційних процесах. В даному дослідженні регіон досліджуємо в межах

території області, точніше Івано-Франківської (згідно чинного законодавства України – Конституції України, яка є гарантом його повноважень та організаційної структури).

Ключовими поняттями даного дослідження, а також практики і теорії європейського міжрегіонального, транскордонного співробітництва є поняття регіон та відповідно транскордонне/міжрегіональне співробітництво. Дискусії щодо тлумачення категорії регіон є відмінними, позаяк це поняття міждисциплінарного, комплексного характеру і його пояснення визначають право, географія, економіка, історія, політологія, культура, міжнародні відносини тощо [2].

З точки зору методології дослідження, важливим є концептуальне узагальнення д.е.н. Балян А.В. регіону, яка визначає його перш за все як систему просторової територіальної реальності/інституту у складній взаємодії внутрішніх однорідних, але не уніфікованих фізико-географічних, економічних, етнокультурних складових та зовнішніх факторів суміжних територій, просторів [1,с.58].

Втім, головним документом, що регламентує принципи та правила спільних дій у галузі транскордонного співробітництва в Європі стала Європейська рамкова конвенція з транскордонного співробітництва між адміністративно-територіальними одиницями та органами влади. Цей правовий європейський акт, який прийнятий Мадридською конвенцією, затверджує формально-правові рамки та форми участі місцевих рад у міжнародних зв'язках. Оскільки Україна ратифікувала Європейську рамкову конвенцію, то вона юридично приєдналася до європейських інтеграційних процесів, що охоплюють транскордонні регіони сусідніх країн.

Широке та послідовне впровадження ідеї регіоналізації та розвитку транскордонного співробітництва відповідає місії Європейського союзу та Ради Європи, договорам про партнерство та співробітництво, укладеними з державами Центрально-Східної Європи у т.ч. з Україною. Співпраця проходить у різних формах: в урядових комісіях, комісіях планування, а

також у транскордонних євро регіонах на підставі вироблених домовленостей. Транскордонні структури при цьому можуть бути сформовані у процесі регіональних виборів. Для ефективного розв'язання проблеми транскордонного співробітництва потрібно краще планувати, координувати та інтенсифікувати роботу регіональних та місцевих структур. Важливого значення набуває співпраця на регіональному рівні, укладання угод між безпосередніми партнерами, сусідніми адміністративними одиницями двох держав. При цьому вважається обов'язковим [3,с.70]:

- впровадження через національні парламенти та владу в політичну практику постанов, прийнятих на європейському рівні;
- участь всіх влад європейського та національного рівнів у розв'язанні прикордонних проблем та прийняття з цією метою відповідних постанов;
- презентація ідей, що виникли на локальному рівні на європейських форумах;
- створення можливостей їх безпосереднього представлення у межах структур Ради Європи та Європейського Союзу;
- підписання на міжнародному рівні умов, що регулюють публічно-правові основи у регіональному та відносно локальному просторі.

Важливою умовою транскордонного співробітництва є застосування принципів субсидування та партнерства одночасно на європейському, національному, регіональному та місцевому рівнях. До основних методологічних засад прикордонного співробітництва належить взаємна поінформованість та узгодженість планів розвитку сусідніх територій, узгодженість потужності митних переходів, взаємне поінформування про реалізацію великих інвестиційних проектів тощо. В Європі використовують так званий проблемний каталог регіонів, доцільність розробки якого в Україні не викликає сумнівів. Необхідно, щоб у майбутньому такий каталог став базою для розробки державних регіональних програм. Політика стандартизації європейського просторового благоустрою у відповідності до „Європейської хартії регіонального устрою”, „Європа 2010”, „Європейська

концепція просторового укладу” спирається на основні ідеї просторового розвитку, так і на засоби його реалізації в національних державах по обидва боки кордону, хоч просторових структур чимало, все ж існують ініціативи, які ведуть до просторового господарювання [4]:

- у прикордонних регіонах потрібно створювати передумови рівнозначних, хоча не ідентичних життєвих умов;
- при формуванні просторових структур слід враховувати природні умови, потреби довкілля, інфраструктурні, економічні, соціальні та культурні вимоги, що існують у прикордонних регіонах, щоб ці структури як повніше служили гармонічному розвитку суспільства;
- просторові структури на прикордонних територіях повинні бути пристосовані до рамок умов політики просторового благоустрою окремої держави та Європи взагалі;
- політика просторового благоустрою держав-членів Ради Європи та Європейського Союзу повинна приділяти багато уваги транскордонній співпраці в межах Європейського та національного розвитку.

Прикордонні території володіють значними потенціалами щодо розвитку зовнішньої торгівлі та активізації зовнішньоекономічної діяльності. Їх розташування на межі двох (а інколи і більше) соціально-культурних та економічних систем, створює додаткові переваги у міжнародній спеціалізації. Передусім, це стосується важливого просторового чинника транскордонного економічного співробітництва – транспортних комунікацій. Прикордонні регіони отримують додаткові можливості фінансових надходжень від транспортних перевезень за рахунок їх транзитного обслуговування та супроводження. Крім того в таких регіонах, як правило, концентруються локальні транспортні мережі сфери обслуговування – торгівля, побутове обслуговування, фінансова діяльність тощо.

Більшість науковців, які досліджують проблеми транскордонного співробітництва одностайні в думці, що таке співробітництво є суттєвим чинником міжнародної інтеграції та зростання ефективності світового

господарства, а також дієвим важелем децентралізації зовнішньоекономічної діяльності на основі використання переваг міжнародного поділу праці.

Висновки з проведеного дослідження. У зв'язку з цим Україні для входження в європейський економічний простір та інтеграцію у світове господарство необхідно вирішити наступні стратегічні завдання та використати :

- завершити розпочаті реформи, однією із кінцевих цілей яких є досягнення європейських стандартів соціально – економічного розвитку;
- інтенсифікувати транскордонне співробітництво, для чого потрібно підвищити роль прикордонних територій у формуванні зовнішньоекономічної політики держави;
- розвивати добросусідські відносини з усіма країнами Європи, включаючи як західних, так і східних і північних сусідів, тобто використати своє вигідне розташування в центрі Європи;
- ефективно реалізувати можливості прикордонних територій України, діяльність яких за змістом є близькою до транскордонного співробітництва;
- поступово і цілеспрямовано використати можливість таких просторових чинників транскордонного економічного співробітництва, як функціонуючих та новостворених євро регіонів та спеціальних (вільних) економічних зон.

Таким чином, відмічені територіальні орієнтири зовнішньоекономічної діяльності через глобалізаційні та регіоналізаційні напрямки повинні здійснюватись в руслі пріоритетів транскордонного співробітництва. Це дасть змогу поєднати збереження взаємовигідних стосунків з традиційними партнерами із розширенням сфери міжнародних економічних зв'язків України і, зокрема, через транскордонне співробітництво в процесі інтеграції до європейських структур, включаючи розвиток зовнішньої торгівлі з країнами Центральної та Східної Європи на нових засадах.

Список використаної літератури

1. Балян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу / Балян А.В. - Ужгород: Ліра, 2005. – 325 с.
2. Беленький П.Ю., Мікула Н.А. Формування та розвиток системи міжрегіонального і транскордонного співробітництва / Беленький П.Ю., Мікула Н.А. // Регіональна економіка. – 2001. - №3. – С.61-73.
3. Беленький П.Ю., Микула Н.А., Герич В.П. Транскордонне співробітництво: проблеми і перспективи / Беленький П.Ю., Мікула Н.А., Герич В.П. - Львів, 1996. – 175 с.
4. Губський Б. Євроатлантична інтеграція України / Губський Б. - Київ: Логос, 2003. – 328 с.